

Ш О Д У Н А В К А

№ 44.

Београдъ 7. Новембра.

1847.

ИЗЯВЪ СЛАВУ.

Крѣпи м' Музо, зрачна кѣри,
Восторгъ душе излитъ садъ,
Сяйногъ Феба шире с' двери,
Блеска зора свиѣ кадъ:
Да поѣвамъ изъ свегъ гласа,
Нек' с' разлеже ясанъ клякъ,
Слоге Србства цвѣта масса,
Бдры предка снажи с' лнкъ.
Вѣстникъ цѣли Србска рода,
Подранюю' живий сокъ,
Храни завѣтъ свога года,
Разведрава дружбе скокъ.
Цѣль млаѣаногъ сада Србства
Завѣтъ дае свѣту своѣмъ,
Опростит' се душе робства,
Не слутити више томъ.
Ма у коме быо углу,
Србъ обзире с' на свой родъ,
Садъ не дрема онъ у пругу,
Блаженъ стопа быѣ м' ходъ.
Чува вѣру и огњиште,
Вѣковъногъ мира сплетъ,
Тымъ одржат' и прозвиште,
Кое снажи рода летъ.
Нерадъ примат' туѣй наметъ,
Презируѣи рода творъ;
Брѣ му бездни вуче память,
Да уништи вѣчный дворъ.
Средства среѣе, быѣа стална,
Србъ Србчету приправля,
Туѣа сляна многа с' кварна,
Кое с' доцне изьявля.
У нѣдрима рода мила,
Чувства жаромъ заданут',
Не лаѣа се свачи крыла,
Коя г' мысле оманут'.

Веѣхъ нѣгуе што е свое,
Докъ с' не спреми за веѣе.
Туѣи капу када крое,
Цѣли сходна быт' неѣе.

Андрія П. Соколяницъ,

Слушатель П. год. права.

НЕШТО О ШКОЛСКИМЪ КНЪИГАМА ЮЖНЫ СЛАВЕНА З. Ц.

У АУСТРІЙСКИМЪ ДРЖАВАМА.

(Продуженіе)

Као што е познато, краљвина Илирија раздѣљна е на две Губерніе. Една одъ овы има столицу у Люблини; ова управля Краинскомъ и Корушкоѣмъ земљомъ, а друга, коя стануе у Трсту, управля Илирскимъ приморѣмъ и Окружјама: Истрианскимъ и Горичкимъ.

По заповѣсти последнѣ одъ поменути губернія изишле су школске за тамошнѣ Славене кнѣиге лане и ове године. Ланске 1846-те године печатане су: 1. „Кришанскій Католичкій Наукъ за друго првишкихъ шолъ. В Трсти. И. Папишъ владарскій нагискаръ 1846.“ На м. 8-ку, стр. 76. 2. „Читанка за другій разредъ главнихъ и граѣанскихъ школахъ. У Трсту И. Папишъ владателъный Словотипителъ. 1849.“ На м. 8-ку, стр. 171. 3. „Приповѣсти за порабу првога разреда почетнихъ учюницахъ. У Трсту. И. Папишъ владателъный Словотипителъ 1846.“ На м. 8-ку, стр. 76.

Изъ кнѣиге подъ № 1. више наведено почетаѣ (стр. 3.) гласи овако: „В' челъ де обстои вера сплаѣхъ. Конецъ инъ приѣдъ разодете вере. Вера обстои в' темъ, де Бога спознамо, инъ де вело ка-

ко га ере частити инъ молити. Конецъ разодете веру часть божя. Придѣ, ки га имаю людѣ одъ вере, в њихъ вѣчна инъ часна срѣча. Ниче недвоми (али цвибла), де правоверни Кристиани по разодети вери вечно срѣчо досежею, инъ дето досечи вера сосебно полага; не разуме па сваки де намъ вера гуди часно срѣчо приаши. То се мора тедей тукѣи показати. и т. д.“ Књига е ова, као што се види, сасвимъ езикомъ Краинскимъ написана, за употреблѣнъ оны школа, гдѣ се овимъ езикомъ говори; напротивъ књига, подъ № 2 горенаведена, написана е готово сасвимъ езикомъ онымъ, кои се и кодъ насъ говори, као што се види изъ слѣдуюћегъ: (Стр. 1.) „Школки закони за пучке школе у цес. кр. Аустрианскихъ наслѣднихъ државахъ. 1. О владаню прѣ школе 1. Дѣтцо! имайте увѣкъ свое школске ствари у реду и приправности, непоковарите ништа на њихъ и држете ихъ чисте. 2. Понесите у школу само толико школскихъ ствари, колико ихъ сваки путъ за наукъ требате. Ножъ и редалица (лишуръ) несмеду се безъ нарочита допущеня учителява у школу носити. 3. Прѣ одлаза изъ куће прегледайте, в ли самъ одеѣа чиста. Лице, руке и ноге мораю валъ опране, нокти обрезани и власи почешляне быти. Обавите такоѣрѣ прѣ свою потребу. 4. Неможете ли поради болести, или поради икогѣа изпрична узрока у школу доки, тади молитѣ, да се то уредно обяви. 5. Пойдите у право доба одъ куће и непоставяйте на путу до школе, за да можете у одреѣено време тамо приспѣти. Буди валъ оштро забранѣно, на мѣстѣхъ се забавляти, или да паче бучити, где се люди скупляю. 6. Идите у школу тихо и чедно. Поздравите се на путу. Морате ли преко поля иди, сдружите се дѣвчаци съ дѣвчацимъ, а дѣвојке съ дѣвојкамъ и т. д.“

Изъ књиге преднаведене 1846-те у Трсту печатане стр. 3: „Приповѣсти“. „1. Уелъваръ и Пралацъ. Еданъ уелъваръ намѣривши се съ едиимъ пралацемъ, позове овога, да съ њимъ у истой кући стануе. На то одговори пралацъ: „Немогу доистого.“ А онай упыта га за узрокъ? Овай рекне: „Я быхъ убелываю, а ты быхъ оцрнѣо, што быхъ я побѣлио. 2. Прияельство на искуштеу. Два прияельа иѣаху истимъ путемъ. Изненада доиде предъ њихъ една меѣдица; еданъ одъ њихъ устрашенъ, попне се на едно стабло, гдѣ се неполично потульи. Онай другий немогавци ю самъ свладати и видивши да неможетъ зверу утећи, падне на землю и учини се као мртвѣ. Меѣдица пакѣ поношавши га и мислѣхъ да е мртвѣ, отиде одъ иѣга (ербо кажу да то звере не напада на стрвицу). Отишавши меѣдица, сайде онай са стабла и упыта онога другога: „Што

ти е приаптала меѣдица у ухо?“ Овай одговори: „Меѣдица ми е рекла: да се у будуће неподжемъ на путъ съ прияельимъ, кои неимаду срца, бранити се у обленитой погибельи.“

Књиге ове у Трсту печатане писане су новымъ правописомъ, коимъ се Чеси одавна, а Хрвати и Славонци одскора служе.

Старымъ правописомъ печатане су у Трсту исте године 1846-те слѣдуюће школске књиге; као: „Имено-Књижница за сеоске учioniце. У Трсту. И. Папшъ Владарственный Патискаръ. 1846.“ На м. 8-ку, стр. 38. — И

„Мали Катекизамъ с питањи и одговори за потребу првога разреда у зачелнимъ училиштама. У Трсту. Тискомъ Игнацио Папшъ правителственимъ словотштительомъ. 1845.“ На м. 8-ку, стр. 24.

Езыкъ е онай истый, кои е у онимъ школскимъ књигама, новимъ правописомъ писанима и вишеозначенима; алъ зато ћемо опетъ овде изъ обе предсказане понешто навести; као изъ Имено-Књижнице стр. 8:

„§ III. Рѣчи. 1. Рѣчи двословке, ков почию съ гласними слови. Ако, али, амо, ево, его, ено, иди, или, има, ићи, оба, она, око, оре, улъ, ухо, удо, уза, учи, ући, уѣи. 2. Рѣчи двословке, ков почию са сугласними слови. Баба, беба, боба, цару, цѣди, цича, дати, доба, дика, душа, фала, фела, гая, гйба, гуди, хара, хижа, яе, юта, юха, капа, коза, куѣа, лажа, мати, моа, мука, наша, лека, њива, ново, пара, перо, пуца, ради, репа, риба, сало, село, суша, тако, тежи, тугъ, жаба, жена, зила, зора, зуби. 3. Рѣчи двословке, ков почию са два сугласна. Благо, брана, црево, драго, глава, храна, крава, мрава, плева, слава, стадо, тражи, влага, злоѣа, трава, браѣа, брада, длака, гльива, злато, креше, мрежа, треѣи, среѣа, зрело.“

Изъ малогъ катекизма навешћемо са стране 14: „О. Верованъ Апостолско изговара се овако: Вѣруемъ у Бога Отца, свемогућегѣа створителя Неба и Земль. И у Исукрста сина иѣговога, единого Господина нашега, кои би зачетъ одъ Духа Светога, роѣенъ одъ Маріе Дѣве. Мученъ подъ Понциомъ Пилатомъ, распетъ, мртвѣ и покопанъ. Спиде надъ пакао, трети данъ ускрену одъ мртвихъ. Узиде на небеса, сиди на десну Бога Отца свемогућегѣа. Одкуди има доки судити живе и мртве. Вѣруемъ у Духа Светога. Свету цркву Католичанску. Светихъ обшину. Одпуштень ериховъ. Тѣла скрсиуће. И животъ вични. Амень.“

(Конацъ слѣдуе.)

РУПА НА РУКАВУ.

(Продуженіє.)

„У Источну Индію отишао?“ повиче Благово, а сузе му потеку назъ образе.

„Заръ вы то не знате? Овдѣ у вароши было в яко узнемиренъ: Кнезъ га в хтѣо на благородство узвысити, а онъ, по своемъ обычаю, пошлѣ кнезу писмо благородства натрагъ, у миѣнию, да свакиъ человекъ има свое прирођено благородство и да туђа рука нѣе никого кадра облагородити. То е дало повода къ различномъ толкованю, а на послѣдку къ гонѣнию. Доброга Мартина назову бунтовникомъ, држећи га за кореспондента немирны глава, кое иду на то, да наклоность народа придобью. Затимъ дође ово оно. На кратко, той доброй души додѣя се ово трпшти. Вы нѣга добро познаете, како в добаръ и лакомысленъ. Изгуби знатне сумме. Жао му е было, да се ограничи. Зато почне на ново трговати, то му пође наопако. У еданъ данъ дође къ мени и яви ми, да има у Источной Индіи знатанъ капиталъ; „хођу“ рече, „тамо, да га самъ узмемъ.“ Мой одвраћаня не помогну ништа. Што е имао, то е кое испоклапао, кое распродао; даде ми за васъ ту сумму на оставу и со- тимъ отиде. Скоро ће быти три године одъ то доба.“

Благово се чисто занесе. Само кадъ бы знао, гдѣ ће га наћи, одма бы за нѣмъ у бѣ- лый свѣтъ отишао.

Г. Кованићъ нѣе га пустио одъ себе: Благово морате кодъ нѣга обывавати, докъ се самъ не намѣсти. Благово намѣри столарскій занать радити, но г. Кованићъ одврати га одъ тога, савѣтуюћи му, да се као адвокатъ покаже, еръ ће тако свѣту полезни быти.

Управитель.

После неколико неделя ступи г. Кованићъ у Благовоу собу съ веселымъ лицемъ, држећи у руди еданъ напечатанный огласъ.

„Приятелю!“ повиче онъ: „вы морате са многъ ићи г. Црвенићу. Онъ тражи едногъ управителя на своимъ добрама; има едно читаво село. Нѣму е потребанъ еданъ человекъ као вы. Онъ е мой приятель. Овде у овомъ листу иште онъ за то мѣсто человека. Седамъ стотина форинтій имаћете плате, покрай тога, бесплатно обывалиште, свѣће, дрва, и може быти и друго коешта. — Шта ћете више? Имате ли волю?“

Благово саже раменима.

„Ништа! одите са многъ, г. докторе!“ про- дужи г. Кованићъ: „дозволите ми, да у вашимъ пословима мѣсто отца Мартина заступимъ. То е мѣсто управъ за васъ!“

Благово посади се съ нѣмъ у кола, кои пођу къ обывалишту г. Црвенића.

Овай господинъ бѣше старъ, учтивъ и до- брогъ срца человекъ. Обрати се Благово и рече: „Я васъ истина не познаемъ, но доста ми е то, што васъ г. Кованићъ мени препоручуе. Нит- ко другій него вы добыћете ово мѣсто. Я од- лазимъ по налогу мога двора у Паризъ и може быти да се неђу вратити за неколико година; зато вамъ предаемъ моя добра у Старокову съ наслѣномъ и судейскомъ владомъ. Вы ћете за- ступати мѣсто не само судіе, него и мое соб- ственно. Надзиратель ће быти вама подложанъ, вы ћете моя запушћена добра опетъ у поре- дакъ довести, и што ми найвише на срцу ле- жи, мое селяке човечнима учинити. Еръ су Староковци права стока, ядни, сурови, убоги, глупи. Нема више одъ едне године, како самъ тай спяхилукъ купіо, па зато писамъ могао къ поболшаню нѣговомъ много принети. Све е ту опало. Я вамъ дозволявамъ, да поставите ко- га хоћете и да отерате кога хоћете. На крат- ко сва моя права можете извривавати. Новце и рачуне шилаћете сваке године моме приятелю г. Кованићу.“

Благово се стане извинявати, да слабо до- мостроительство разумѣва. Но то му не помо- гне ништа. Оба ова стара господина почну съ добротомъ на нѣга навальивати. Г. Црвенићъ, мыслећи, да се Благово ова плата за тако ве- ликій посао чини малена, зато му повыси пла- ту, даваше му све више и више, на послѣдку удвой сумму одъ седамъ стотина форинтій. — Благово се чисто зачуди, но было му е мило. „Али,“ рече онъ, „чимъ самъ заслужио то ваше неограничено повѣренъ?“ Г. Црвенићъ покаже на г. Кованића. „Срце мое и овога мужа, една- ко куцаю,“ одговори му.

Стваръ се уредно писменымъ путемъ окон- ча. Затимъ изиђе г. Црвенићъ съ еднимъ при- мѣчанъмъ на среду. „Сви,“ говораше онъ, „сви се мораю вашимъ заповѣстима покоравати, са- мо едно женско лице не, кое ми е одвећъ дра- го; еръ самъ нѣномъ покойномъ мужу яко об- везанъ, премда ню слабо и познаемъ. Нѣтъ е мужъ быо парохъ и прозивао се Добрићъ. Она

нема никаковы добара и живи одъ мале пензие у Старокову, а ја јој даемъ доклегодъ живи бесплатно обиталиште, рау и послугу. Вы ћете съ њоме у одной кући живити. Жена е поштена и паметна. Я се надамъ, а и желимъ, да се съ њоме слажете.“

Благое не имаде шта противъ тогъ примъчана рећи, шта више, њму е мило было, што

ће тамо наћи одну жену, коя ће му бриту домоводства олакшати.

Јоштъ исте неделъ отиде г. Црвенић съ Благоемъ у Староково; уведе га у дужность, па сутраданъ крене се опетъ на путь.

(Далъ слѣдуя.)

С М Ъ С И Ц Е.

КНЪИЖЕВНЕ ВЪСТИ.

* Родолюбивый писатель нашъ, г. Евстаѳій Михайловичъ, печата садъ у Новомъ-Саду сачинѳие свое, названо „Здравый Разумъ“, кое ће у себи садржавати расуђаваня о быбу Божиємъ, стано человеческомъ, души, и њномъ безсмертїю. Пренумерация трае до конца Новембра т. г. Дотле се имаю имена пренумеранта самомъ писателю у В. Бечкерекъ послати. Цѳна е 30 кр. ср.

* Г. П. И. Стояновићъ, кнъижаръ Ново-Садскїй, издае „Четверту Книгу Стихотворенїя Лукїана Мушицкогъ.“ Пренумерация трае до конца Новембра т. г. Дотле се имаю имена пренумеранта издателю послати. Цѳна е 1 фр. ср.

ПОУЧИТЕЛНА ИЗРЕЧЕНІЯ.

* Сиртний! свѳти се, да си за неко неизвѳстно време на овай свѳтъ рођенъ, и да те по заслуги твоїой нешто друго на овомъ свѳту очекуе; а одбачену надежду къ умираю, коя ти се при станю здравля съ некомъ нефроятношу уселила, болъ у срце као истинито позорїе углуби, како ћешъ се при издисаню лако добродѳтельн опоменути; кою ако си притяжавао, спокойно ћешъ се на онай свѳтъ преселити моћи! —

* Люди њъжни, и страстима предати, лишавая се мужества у опасностима.

* Право мужество наћи ће свагда помоћи.

* Човекъ не треба да се бон ни буре ни мора, само страсти и порока.

* Болъ е не праведно, него праведно умрети.

Светоликъ Безкосићъ.

* Мударъ мужъ свагда прима къ срцу савѳеть свою, а необузданъ на устнама често са срцемъ страда.

* Кои живи господствено са савѳшу надъ срцемъ своимъ: чистъ му е путь надежде; а развраћеномъ е мрзость и немилость свуда сапутница.

* Кои мига окомъ лажливости, прави себи и людма жалости; а кои обличава съ дрзновенїемъ, миръ и край свачему чини.

Т. Влаићъ.

ТРИЪ И БОДЪЛЪИКЕ.

* „Ческа Вчела“ явля, да се у Бечу сада баве четири Учредника Славенски повремены изданїя, па међу тима и Учредникъ Београдски „Статски“ новина, Милошъ Поповићъ! На ово примъчавамо, да Учредникъ наши Правителствены новина чува званїе и гледа послове свое. А коме е воля „бечити се,“ може и безъ њга!

Р. С. Т.

НОВА КНЪИГА.

Излишная любовь Ирине и Филандра. Одна романтическая повесть, переведена съ оригиналаго Итальянскаго языка на Славено-Сербскїй Иоакимомъ Вдичемъ, Славено-Сербскимъ Литераторомъ у Триесту; а печатана у Београду, при Княжестве Сербскогъ Книгопечатнїи 1847. — На 12-ни, стр. 102.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издаво и печатано у Правителственной Книгопечатнїи у Београду.